

VI. IN MEMORIAM

Ryszard Mariusz Małajny (1953–2018)

Stare porzekadło głosi, że nie ma ludzi niezastąpionych. W powiedzeniu tym jest sporo racji, jako że życie nie znosi próżni, a ludzka pamięć z natury rzeczy jest ulotna i podatna na idealizację. Są jednak ludzie, którzy zostawiają po sobie ślad na tyle trwały, że żadną miarą nie sposób ich zapomnieć, a czasem i zastąpić. Często można odnieść wrażenie, że nie tyle przypadkiem weszły na naszą życiową drogę, ile zawsze na niej były. Gdy nagle z niej schodzą, to wręcz tego nie dostrzegamy lub – w najgorszym razie – ich zniknięcie traktujemy jako epizod czy też chwilową zmianę kierunków naszej wędrówki. Ich śmierć przyjmujemy zrazu jako zjawisko z pogranicza groteski i czarnego humoru. Z biegiem czasu dopiero dociera do nas, że tym razem powszechne prawa dosięgły i tego, który zdawał się im nie podlegać. Mimo tego ktoś taki wciąż żyje, tyle że w innej postaci, a pamięć o nim i jego ziemskie dokonania czynią go zgoła nieśmiertelnym. Kimś takim właśnie był zmarły 16 lutego 2018 r. Profesor Ryszard Mariusz Małajny.

Profesor urodził się 15 grudnia 1953 r. w Krośnie Odrzańskim. Jego pierwszym i chyba najukochańszym miastem był Wrocław. Tam pokonywał kolejne szczeble edukacji, której zwieńczeniem było ukończenie w 1975 r. studiów prawniczych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Splot kilku okoliczności spowodował, że zamiast zasilić szeregi wrocławskiej kadry naukowej, przeniósł się do Katowic na rozwijający się od bez mała dekady Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. Miejscu temu pozostał wierny do końca życia. W niespełna trzy lata przygotował pod kierunkiem prof. Eugeniusza Zwierzchowskiego rozprawę doktorską zatytułowaną *Zasada rozdziału kościoła od państwa w Stanach Zjednoczonych Ameryki*, którą obronił w 1978 r. Praca ta okazała się przełomowa dla dalszych zainteresowań naukowych Profesora. Śmiem twierdzić, że wraz z nią narodził się najwybitniejszy w Polsce specjalista amerykańskiego konstytucjonalizmu i zarazem jeden z najznakomitszych polskich ustrojznawców. Została ona jako książka opublikowana dopiero po wielu latach pod tytułem *Mur Separacji. Państwo a kościół w Stanach Zjednoczonych Ameryki* (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1992). Trzeba jednak pamiętać, że wydanie książki poświęconej ustrojowi państwa stojącego na czele „obozu wrogiego postępowi społeczno-politycznemu” w tamtych czasach nie było rzeczą prostą. Do dziś za to dzieło to stanowi najważniejszy

w polskim piśmiennictwie opis modelu stosunków państwo–kościół w USA. Na kartach tego dzieła po raz pierwszy uwidoczniło się interdyscyplinarne i wszechstronne podejście Profesora Małajnego do zagadnień ustrojowych, łączące prawo konstytucyjne z historią doktryn politycznych i prawnych oraz teorią państwa i prawa. Widać tu także ogromną erudycję i mistrzostwo słowa, które stały się odtąd jego znakami rozpoznawczymi.

Profesor nie spoczął na laurach, lecz szybko, w 1986 r., mając zaledwie 33 lata, uzyskał stopień doktora habilitowanego. Podstawą nadania tego stopnia była monografia pod tytułem *Doktryna podziału władzy „Ojców Konstytucji” USA*, która nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego ukazała się w 1985 r. Było to kolejne znakomite dzieło Profesora, w którym wątki konstytucyjne spletały się z refleksjami z dziedziny historii myśli politycznej. W książce tej po raz pierwszy dotknął swojego drugiego głównego obszaru badawczego, a mianowicie problematyki podziału władzy państwowej. Wkrótce stał się niekwestionowanym autorytetem w tej dziedzinie, urastając do rangi jej największego znawcy. Owocem wieloletnich badań w tej mierze było monumentalne dzieło zatytułowane *Trzy teorie podzielonej władzy* (Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2001), które rychło doczekało się drugiego wydania (Wydawnictwo Volumen, Katowice 2003).

Nim jednak ujrzało ono światło dzienne, Ryszard Małajny napisał jeszcze jedną fundamentalną dla studiów nad amerykańskim konstytucjonalizmem pracę, którą była trzytomowa książka – *Pozycja ustrojowa Kongresu USA* (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1992–1995). Dzięki dwóm pierwszym tomom tej książki i dotychczasowemu dorobkowi naukowemu w 1994 r. uzyskał tytuł profesora nauk prawnych. Miał wówczas raptem 41 lat. Z tak drogim mu konstytucjonalizmem amerykańskim rozprawił się ostatecznie najobszerniejszą w polskiej literaturze syntezą tej materii w postaci monografii pod tytułem *Amerykański prezydenccjalizm*, którą wydało Wydawnictwo Sejmowe w 2012 r. Było to nie tylko ukoronowanie wieloletnich badań Profesora nad ustrojem państwowym USA, lecz również swoisty pomnik wystawiony Przezeń tamtejszemu konstytucjonalizmowi. Jakkolwiek Profesor był mistrzem większych form, jego dorobek naukowy obejmuje szereg pomniejszych opracowań podejmujących najróżniejsze aspekty polskiego i porównawczego prawa konstytucyjnego oraz historii ustroju i historii doktryn polityczno-prawnych. Większość z nich ukazywała się na łamach renomowanych periodyków naukowych, by wspomnieć tylko o „Czasopiśmie Prawno-Historycznym”, „Studiach Prawniczych”, „Państwie i Prawie” czy „Przeglądzie Sejmowym”.

Swą nieprzeciętną erudycją i bogatą wiedzą Profesor Małajny chętnie dzielił się ze studentami oraz młodszymi adeptami spraw ustrojowych. Dość powiedzieć, że Jego wykłady niezmiennie cieszyły się dużym zainteresowaniem, czego najlepszym potwierdzeniem była wysoka frekwencja uczęszczających na nie studentów i ciągły deficyt miejsc na prowadzonych przez niego seminariach magisterskich. Studenci cenili go nie tylko za wiedzę i umiejętności dydaktyczne, ale także za otwartość, serdeczność, gotowość pomagania im na każdym etapie ich studiów i niespożyte pokłady pozytywnej energii, którymi na każdym kroku emanował. Do legendy przeszło już jedyne w swoim rodzaju poczucie humoru Profesora, którym potrafił zarazić nawet największych malkontentów. Z myślą o studentach udało Mu się zmobilizować swoich katedralnych współpracowników do przygotowania podręcznika do prawa konstytucyjnego. Jak to zwykle u Profesora

bywało, zamiarowi swemu postanowił nadać ambitną formę, skutkiem czego nakładem Wydawnictwa C.H. Beck na rynku pojawił się podręcznik o wiele mówiącym tytule – *Polskie prawo konstytucyjne na tle porównawczym* (Warszawa 2013). Jest to najobszerniejszy na naszym rynku podręcznik do nauki prawa konstytucyjnego, którego profil obejmuje wszystko to, do czego Profesor zdążył nas przyzwyczaić w swych licznych publikacjach. Mowa tu o interdyscyplinarności, wszechstronności i wielowątkowości w sposobie omawiania poszczególnych kwestii. Profesor nie tylko całość rzetelnie zredagował, odciskając niepowtarzalne piętno na całości dzieła. Napisał również trzy rozdziały z zakresu teorii konstytucji, które śmiało można uznać za samodzielne i – co godne podkreślenia – niezwykle pogłębione opracowania o charakterze *par excellence* naukowym.

Sylwetka naukowa Profesora Małajnego wymyka się jednoznacznym klasyfikacjom, a pozostawionego przez niego dorobku nie da się jednoznacznie zaszufłakować. Jego dzieła przynależą bowiem zarówno do nauki prawa konstytucyjnego i prawa wyznaniowego, jak i historii ustroju oraz historii doktryn politycznych i prawnych. Powiedzieć o Zmarłym, że był konstytucjonalistą lub historykiem ustroju czy historykiem doktryn, to w gruncie rzeczy nic nie powiedzieć. Na instytucje ustrojowe spoglądał bowiem zawsze z perspektywy historycznej i starał się je ukazywać na tle ich ewolucji. Z kolei na historyczne źródła takich instytucji patrzył przez pryzmat ich siły oddziaływania na rzeczywistość ustrojową i ich wpływ wywierany na kształt konkretnych rozwiązań konstytucyjnych. Nic więc dziwnego, że Profesor bywał stałym uczestnikiem przeróżnych konferencji i spotkań naukowych organizowanych nie tylko przez przedstawicieli świata prawa konstytucyjnego, ale i reprezentantów środowisk historyczno-prawnych. Jego śmierć jest ogromną stratą dla jednych i drugich. Zostawił jednak po sobie spuściznę, która na długie lata będzie inspirować kolejne pokolenia badaczy zagadnień ustrojowych do interdyscyplinarnych i wielowątkowych studiów. *Non omnis moriar.*

Michał Bożek (Katowice)

Wojciech Organiściak (1961–2018)

13 maja 2018 r. zmarł dr hab. Wojciech Organiściak, adiunkt w Katedrze Historii Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego, sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach, badacz dziejów ustroju i prawa szlacheckiej Rzeczypospolitej.

Wojciech Tomasz Organiściak urodził się 18 października 1961 r. w Bochni w rodzinie inteligenckiej. Do trzynastego roku życia Wojtek z rodzicami i młodszym bratem Maciejem mieszkał w Tychach, potem wraz z nimi przeprowadził się do Katowic. Tu ukończył szkołę podstawową i rozpoczął naukę w liceum ogólnokształcącym (wówczas nosiło ono imię niesławnej pamięci Marcelego Nowotki, obecnie jest to IV Liceum Ogólnokształcące im. Generała Stanisława Maczka).

Ważną rolę w Jego życiu odegrało harcerstwo. Do ZHP należał od 1968 r. i, jak się okazało, związał się z nim na wiele lat. Osiągał kolejno stopnie instruktorskie: przewodni-